

פנינים

משולחן רבינו

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל

- פרשת שלח תשע"ז -

מסיר טליתו לשינת צהריים

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית וּגו' (ט"ו ל"ח)
הנה כתב במשנה ברורה (סי' ח' ס"ק מ"ב) דהישן ביום שינת
הצהריים ומסיר מעליו טליתו, ודעתו ללבושה שנית לאחר
שיתעורר, יש דעות בין הפוסקים אם שינת צהריים הוה בכלל
היסח הדעת, [עיין בפסקי תשובות סי' ח' אות כ"ג כלל ז'], ונמצא
דכשחוזר ולבוש הטלית יש כאן ספק אם חייב לברך עליו.

ויש לדון מהו התקנתא שלא יהא ספק ברכה:

א. יתכסה בשעת השינה

במשנה ברורה (שם) כתב דהתקנתא שעכ"פ יתכסה בטליתו בשעת
השינה, ואם כן כשלו בשו אחר כך אין צריך ברכה לכולי עלמא.

ב. ילבוש טלית אחרת ויכוון להוציאה

אלא יש לדון מהו באדם שאינו רוצה להתכסות בטליתו בשעת
השינה מפני שהטלית מתקמטות.

ולכאורה יש עוד תקנתא, שלאחר שיתעורר משינתו, ילבוש טלית
שניה ויברך עליו ויכוון להוציא גם את הראשונה, ואחר כך יפשוט
את השניה וישאר בטליתו הראשונה.

ג. נפטר בהברכה

אך לא ברירא לי, דכיון דיודע שאחר כך ילבשנה אם כן שוב
הברכה הראשונה פוטרתה.

וכי תימא דיכון שלא לפוטרה, שוב באנו לפלוגתת התבואות שור
(יו"ד סי' י"ט ס"ק י"ז וס"ק כ"ז) והפרי חדש (שם ס"ק ח'), דפליגי באופן
שמברך על פרי, ודעתו לאכול עוד כמה פירות, האם יכול לכוון
בדעתו שתחול הברכה רק על פרי אחד, דדעת הפרי חדש דיכול
לעשות כך, [במקום שאין בעיה דברכה שאינה צריכה], אך דעת התבואות
שור דלא מצי למיעבד הכי, שהרי הברכה חלה ממילא על כל מה
שבדעתו לאכול. [מיהו כתב בשערי תשובה (סי' ח' ס"ק י"ב) דגם
התבואות שור מודה באינם לפניו].

ד. טלית אחרת

אך יש לדון דהא דהברכה הראשונה פוטרתה, היינו רק באותה
מצוה, משא"כ במצוה אחרת כגון טלית אחרת, כיון דיש זמן מופלג
בין הטלית הראשונה ובין הטלית השניה, לא תחול הברכה על
טלית השניה.

תדע, דהרי אם פושט טליתו כדי להיכנס לבית המרחץ, ואחר כך
כשיוצא לובש אותה טלית שנית, בזה דיינינן דיש לומר דלא הוה
הפסק, אך אם מחליף את טליתו לטלית חדשה, בזה כולי עלמא לא
פליגי דחוזר ומברך. נמצא דהתקנה שכתבנו לעיל שפיר דמי.

[ודע דלא רק מחמת ההפסק של המרחץ, אלא אף אם ילבש החדשה בעודו
לבוש הישנה, מכל מקום החדשה אינו נפטר, תדע, דאם הניח מזוזה בבוקר
בברכה, ודעתו בצהריים להניח עוד אחת, חוזר ומברך על השניה, אבל באותה
מזוזה אינו חוזר ומברך].

האם מחשבתו על כל הזמן

הנה יש לדון במי שסבר שפשט הד' כנפות כי החליפו באחרת,
והנה הוא מוצא עצמו לאחר זמן שבאמת לבוש בשתייהם, האם
חייב לברך שנית על הראשון.

ודמי למי שיושב בסוכה, וסובר שיוירד גשם וכיסו הסוכה בגג,
ואחר כך נודע לו שבאמת לא ירד גשם ולא כיסו הסוכה, האם
צריך לברך שנית. [להסוברים שבנפסק הגשם חוזר ומברך, ע' מה שכתבנו

בזה בחג הסוכות תשע"ה סי' ב'].

וכן בסובר דבתפילין אין קיום מצוה בלילה, אף שלבוש בהם
מבעוד יום, ואחר כך אומרים לו דמקיים מצוה.

ויש לדון בזה בכמה אנפי:

א. היסח הדעת

הנה הנידון מתחלק לשנים, חדא, האם יש היסח הדעת לענין
הברכה. ובזה נימא דלא חשיב היסח הדעת, דהרי אף שסובר
שפטור מהברכה, אך יודע שממשיכה הברכה להיות בתוקף. [א"ה,
היינו דבהני גווני הני"ל, הסיבה שסובר שפטור אינו מצד שרוצה
להפסיק לקיים המצוה, אלא מצד שסובר שפטור מהמצוה].

וכגון מי שרוצה כל הזמן לאכול יותר, אך סבר שבכל זאת בירך
ברכה אחרונה, ונתברר שבאמת לא בירך, בזה לפי האמת הברכה
הראשונה בתוקף, ומכיון שיודע שהברכה בתוקף לא הוה היסח
הדעת מהברכה. [עיין בזה בקונטרס על היסח הדעת מהגאון ר' מרדכי
ועקנין שליט"א, עמוד ל"א].

ב. פסקה המצוה

עוד יש למידן מפאת שסבר שאין עליו ד' כנפות אלו, ואם כן אינו
מכוין בהם לשם מצוה, והוה ליה כסבר שהולך עם בגד בלא חוטים,
נמצא דלא רק חשב שפטור מהמצוה, אלא באמת פסקה המצוה
ונפסק הברכה, ואם כן צריך לחזור ולברך.

אך נימא דלענין ברכות תולין כמאן דאמר מצוות אין צריכות
כוונה, אך הכא גרע דסבר דאינו בכלל החיוב כלל, כדהעירו דדמי
לסבר שהוא יום חול ואכל מצוה, דאף למאן דאמר מצוות אין
צריכות כוונה לא יצא.

ג. כוון לכל הזמן שהוא לבוש

אך יש לומר כיון דבתחילה כוון לכל הזמן שיהא לבוש, מהני זה
לענין מצוות צריכות כוונה.

ויש לדמותו למי שרוצה להוציא את כל הציבור, וסובר שאחד
מהם אינו צריך להוציאו, ובאמת צריך להוציאו, שדן באבני נזר
(יו"ד סי' שני"ט) האם יצא, והכא נמי הרי כוון לכל הזמן שהוא לבוש
רק חשב שבאותו זמן אינו לבוש. ויש פנים שהכא עדיפא, ויש פנים
שהכא גריעא. ויותר נראה שאין צריך לברך. [ועיין מה שכתבנו בנידון
האבני נזר בפרשת אמור תשע"ו, ובימים נוראים תשע"ה חלק ב'].

והעירו, דנוטה יותר שחייב בברכה, וטעמא, דבשלמא אם יחשוב
בהדיא להוציא על כל הזמן שהוא לבוש, אם כן דמי לנידון האבני
נזר, אבל בנידון דידן המשך הכוונה הוא בסתמא. ולעני"ד אין
החילוק מוכרח.

ד. חושב שאינו חייב בסוכה ובאמת חייב

הנה למה שכתבנו דכוונת האדם על כל הזמן העתיד, אם כן
בירדו גשמים בסוכה וכיסו הסוכה, ונפסקו הגשמים והורידו
הכיסוי, והוא לא ידע שנפסקו הגשמים אלא סובר שעדיין מכוסה,
אין צריך להודיעו שנפסקו הגשמים והורידו הכסוי, שהרי כוונתו
על כל הזמן. ולכאורה לא משמע כן.

וכי תימא דיש לחלק בין היכא דלא נפסק כלל ובין היכא שיוודע
שנפסק, צריך עיון אם החילוק נכון.

אך אם נימא דלא כמו שכתבנו, דבאמת אין כונתו על כל הזמן,
אם כן בסובר שיוירדים גשמים ובאמת לא יורדים, נמצא דביטל
העשה, דהרי אין לו כוונה לקיים מצוות סוכה, ואם כן חייב
להודיעו. וצריך תלמוד.

ה. הורידו והחזירו הציצית באמצע שינתו

הנה הישן עם ד' כנפות, והורידו הד' כנפות שלא מידיעתו, וגם

החזירוהו שלא מידיעתו, בפשוטו אין מכשילין אותו בזה שהחזירוהו, שהרי כוונתו על כל הזמן. וזה מראה כדברינו. אך אינו ענין לדברינו, בדברינו הנידון מחשבה פרטית כנגד סתמא, וכאן נשאר הסתמא ואין מחשבה כנגדו.

מצא כלאים בטליתו

הנה טלית של צמר שהניח בו ציצית של צמר, ואחר כך מצא שהיה בהבגד כלאים של פשתן, כגון שנמצא בגדיל של משי שעושיין בשפת הטלית חוטיין של פשתן, והסירו את הכלאים, ומעתה יש לדון דכיון שהיה איסור ללבוש טלית זו עד עתה משום איסור כלאים, אם כן גם עכשיו שנתקו ממנה חוטי הפשתן והותרה, הווי להו ציציות הללו שהיו בה כבר כמאן דליתנהו, מפני שהיו עשוין בפיסול, והרי צריך שהעשייה יהא בכשרות, כדאמרין 'תעשה ולא מן העשוי'.

וכתב במשנה ברורה (סי' י"א ס"ק מ"ג) דזראוי להחמיר, וצריך להתיר הציצית ולחזור ולקושרם. ומקורו בבאר היטב בשם גינת ורדים (סוף יו"ד כלל א' סי' י"ד).

ומצאנו כמה נידונים בהאי דינא:

א. לגינת ורדים תליא בפלוגתא גבי סוכה

הנה כתב הגינת ורדים דזה תליא בפלוגתת קמאי (מובא בהגהות אשרי סוכה פ"א סי' כ"ד) אם עשה סוכה בתוך הבית תחת התקרה, ואחר כך הסיר התקרה, דלדעת רבינו ברוך פסולה, דהתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי.

אבל לדעת רבינו יצחק הלבן כשירה, דלא שייך לומר תעשה ולא מן העשוי אלא היכא דגוף הסוכה היה בפסול, כגון שהסכך היה מחובר לקרקע, אבל הכא דגוף הסכך הוא כשר, אלא שהתקרה גורמת לו פסול, הכי נמי דכשירה אחר שהסיר התקרה.

וכתב בגינת ורדים, דאע"ג דהתם לענין סוכה נקטינן כהמקילין, היינו דוקא התם דמבטל מצות סוכה רק בשב ואל תעשה, משא"כ הכא בציצית יש להחמיר, דהרי מבטל מצוות ציצית בקום ועשה.

ולענין דאינו מובן מה לי הולך בציצית בלא חוטים ומה לי אוכל שלא בסוכה. והרי אם אדם מוכרח או לילך בד' כנפות בלא חוטים, או לאכול חוץ לסוכה, לענין יעשה מה שירצה.

[ואע"ג דבאין לו חוטים מותר מן התורה לילך בהבגד בלי ציצית, כדכתב במרדכי (מנחות הלכות קטנות אות תקמ"ד) בשם הר"י, ובאין לו סוכה, יש לעיין, אך מסתברא דבאמת גם בסוכה מותר מן התורה באין לו סוכה. וצריך לתמוך].

ב. להגרע"א גוף הציצית נעשו בהכשר

אך כתב הגרע"א בגליון הגינת ורדים (נדפס בסופו), דיש להכשיר, דאין כאן תעשה ולא מן העשוי, כיון שגוף הציצית נעשו בהכשר, ואין בזה אלא איסור לבישה, והרי אם לובש הבגד של כלאים, אע"פ דעובר על איסור כלאים, מכל מקום מקיים מצות ציצית. וכך כתב הגרע"א בגליון השולחן ערוך (או"ח סי' י' דפוס יוהנסבורג, ונדפס בעין הגליון בהוצאת סלמן).

ג. מצוה הבאה בעבירה

באמרי בינה (או"ח סי' ב' ד"ה וראיתי) דן על דברי הגרע"א מתרי אנפי, חדא, דהווי ליה מצוה הבאה בעבירה, ואם כן באמת אינו מקיים מצוה כשהיה כלאים, והווי ליה תעשה ולא מן העשוי.

הנה חזינן דפשיטא ליה לאמרי בינה דמצוה הבאה בעבירה משוי תעשה ולא מן העשוי. אמנם בדעת הגרע"א מבואר דחסרון מצוה הבאה בעבירה לא משוי תעשה ולא מן העשוי. וכך כתב בעמק ברכה (ציצית סי' י').

ותליא בדברי רבנן בתראי בגזול ואחר כך קנאו, וכעין הא דדן בקהילות יעקב (סוכה סי' כ"ד) בכתב מזוזה בדיו גזול, ואחר כך קנאה, אם היא תעשה ולא מן העשוי, כיון דהווי מצוה הבאה בעבירה. [והתם יש עוד סברא, דהרי כשר לנגזל, עיין בסימן הבא].

והנה פשוט דכשבונה סוכה במקום שמצטער, ואחר כך הוציא

סיבת הצער, הסוכה כשירה, אע"פ דבשעת עשייה לא היה שייך קיום המצוה, אלא יש לחלק, דנימא דמצטער שאני, דרך לא שייך קיום המצוה, אבל אין פסול בהסוכה, משא"כ בטלית של כלאים דהבגד הווי אינו ראוי להמצוה.

ד. שוגג

ובעי האמרי בינה ליישב דבר הגרע"א, דבנידון הגינת ורדים הרי בשעה שהטיל היה שוגג, דלא נודע לו שיש בו איסור כלאים, והרי לדעת רבינו תם בספר הישר (שו"ת סי' ק"ב) בשוגג לא אמרינן מצוה הבאה בעבירה, ואם כן היה מקיים המצוה ולא הווי עשייה בפסול.

והנה הקשו תוספות בסוכה (ו' א' ד"ה משום) דאמאי אמרינן בגמרא בפסחים (ל"ה ב') דבעינן קרא דאינו יוצא ידי חובתו במצה של טבל, תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה, דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה.

ותיקשי, מאי קשיא להו לתוספות, דילמא צריך קרא להיכא דאכל בשוגג, דלא אמרינן מצוה הבאה בעבירה. אלא חזינן דדעת התוספות דלא כרבינו תם, וגם בשוגג אמרינן דהווי מצוה הבאה בעבירה.

אך דן באמרי בינה דכולי עלמא סברי כרבינו תם דבשוגג לא אמרינן מצוה הבאה בעבירה, ושאיני אכילת איסור דאף במתעסק חייב שכן נהנה בזה, וחשיב עבירה גם בשוגג. אמנם הגרע"א סבירא ליה דגם בכלאים חייב במתעסק. [עיין בתשובות קמא סי' ח].

ה. כשר לאחרים

לכאורה הווי מצי למימר דאפילו אם היה מזיד, מכל מקום הציצית כשירה לאחרים שהיו שוגגים, וכדכתב באמרי בינה לעיל מינה, בעשה קונם על טליתו, דכשירה לו מכיון דכשירה לאחרים.

וכעין זה יש לדון להאמרי בינה, אם בשעה שהטיל פשתן לצמר היו לו חוטי צמר אחרים, ואם כן אין לו לעשותו בכלאים דאפשר במינו, ואחר כך נאבדו החוטי הצמר, נימא דלא אמרינן דפסול משום תעשה ולא מן העשוי, דהטלית כשירה לאחרים שאין להם חוטי צמר. [ואף שאינה שלהן, לית לן בה, דזה י"ל דלא מקרי תעשה ולא מן העשוי, כגון בטלית דחד וחוטין דחד ואחר כך קנה החוטין. וע' בסימן הבא].

ו. בגד שאינו ראוי לבישה

תו אייתי באמרי בינה (שם) בשם פרי מגדים (סי' י"ח משב"ז סק"א) דבגד שאינו ראוי ללבושו מחמת כלאים, לא חשיב בגד כלל, דלא קרינן בה אשר תכסה בה.

ולפי זה כתב באמרי בינה, דנמצא דגם לולא הטעם דמצוה הבאה בעבירה, מכל מקום כשמסיר הכלאים פסול משום תעשה ולא מן העשוי, והרי זה כמו בכסות לילה דפטורה מציצית, אם מכל מקום הטיל בה ציצית, ואחר כך נמלך לעשותה לכסות יום, פסול משום תעשה ולא מן העשוי. [והארך בסוגיא דהטיל למוטלת, ועי' בגליון הגרע"א סי' י' באורך בהאי סוגיא]. אך הנה דעת הגרע"א דלא כהני"ל.

ובאמת זה חידושה לומר שבגד שאסור ללבושו פטור מציצית, ואטו בית שאסור לגור בו מחמת שאין בו מעקה פטור ממזוזה. ואולי שאני הכא דכתיב כסותך אשר תכסה בה.

ז. נעשה בכשרות

צריך לי עיון על האמרי בינה, בהא דכתב דמשום מצוה הבאה בעבירה הווי תעשה ולא מן העשוי, [אלא שאני הכא דהווי שוגג],

דהרי איירינן הכא שנודע לו רק אחר כך שיש כלאים, ואם כן באנו לנידון דתעשה ולא מן העשוי, כשנעשה בכשרות ואחר העשייה נפסל וחזר להכשירו, כגון בסיכך כשהיה דפנות ונפלו והחזירו, ודן בזה בתשובות ארבע טורי אבן (מובא בשערי תשובה סי' תרכ"ו

סק"ז) בגוונא דבחג הסוכות הוריד את הקירוי מביתו של כל השנה וסיכך בו, דאין צריך להוריד המזוזה לאחר החג ולחזור ולקובעה, אע"פ שהיתה בינתיים בלי קירוי, כיון שמתחילה נעשה בהכשר.

ובמשנה ברורה (סי' י' ס"ק י"ב) נקט לפסול, דאיירי בגוונא דמתחילה נעשה בכשרות, דהוי לה ד' כנפות עם ציצית, ואחר כך נחתך כנף אחד ונעשה עגול, אע"פ שאחר כך תיקן אותו הכנף, מכל מקום אלו הג' ציציות ממילא נתבטלו.

ובתשובות מהרי"ל החדשות (סי' ו') דן בהאי מילתא ואסיק דכשר. ובתשובות כתב סופר (יו"ד סי' קל"ט) נקט לפסול, בגוונא

רש"י דהעצים היו תלושין ומפוזרין והוא עמרן. והנה יש לדון בכמה נידונים במלאכת מעמר:

לאגוד לולב לצורך יום טוב

הנה איתא בגמרא סוכה (ל"ג ב') הותר אוגדו ביום טוב, אוגדו כאגודה של ירק. והיינו דמותר לאגוד הלולב ביום טוב, רק לא יקשרנו אלא אוגדו כאגודה של ירק.

והנה כתב הרמב"ם (פ"ח מהל' שבת ה"ו) דהמקבץ דבילה ועשה ממנה עגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו לגוף אחד, הרי זה תולדת מעמר וחייב. חזינן דיש מעמר אפילו שלא במקום גידולו. וביאר בחיי אדם (שם) דהיינו משום דבדיבק הפירות ביחד חייב אף שלא במקום גידולו.

והקשה באגלי טל (מלאכת מעמר ס"ק ד') דאם כן היאך מותר לאגוד הלולב עם הדסים וערבות, הא הוה גידולי קרקע, ואמאי לא נאסר משום מעמר.

ובשלמא אם היה מאוגד ונתפרק יש להקל, אך עדיין תיקשי באופן שלא היה אוגד מעולם. [א"ה, וכן דן שם אם שיד מעמר בג' מינים חלוקים שצריך לקיבוצם].

ומיישב באגלי טל, דטעמא דמותר משום דמלאכת מעמר הותרה לצורך יום טוב. [אך עיין באיל משולש (פ"ט) דכתב דמעמר אסירא ביום טוב, או מן התורה או מדרבנן. ועיין בשולחן ערוך סי' תצ"ה סעי' ב'.]

ולפי זה יש לדון דיהא מותר לאגוד הלולב רק כשיש ודאי צורך ולא בספק וכדלהלן:

א. בין השמשות של סוף היום

הנה אם טעמא דהיתר אוגוד הלולב משום צורך מצוה, נמצא לפי זה דבין השמשות של סוף היום יהא אסור לאגוד הלולב, אע"פ שחייב ליטול הלולב מספיקא דאורייתא.

ב. ספק מצוה לא חשיב צורך

וכי תימא דספק מצוה חשיב צורך, אך הנה יש לעיין להפוסקים (עי' משנה ברורה סי' תמ"ו ס"ק ה') דמותר לשרוף חמץ ביום טוב מפאת צורך היום, וכן במילה דשרי ביום טוב מפאת צורך היום, [דהרי שרינן להביא איזמל], מהו בספק.

והנה הדבר מבואר דאסור, דהרי כתב הרמב"ם (פ"א מהל' מילה ה"ט"ו) דכל שאין מלין בשבת אין מלין ביום טוב, וחד מהם הוה יוצא דופן, ואיסור מילת יוצא דופן הוה רק ספק, ואפילו הכי אסרינן ביום טוב.

וכן בנולד בין השמשות של ערב יום טוב מדחינן ליה למוצאי יום טוב דומיא דשבת, (כמבואר ברמב"ם שם), והרי יש כאן ספק שמיני ספק תשיעי, והוה ספק מילה בזמנה, נמצא דהוה ספק צורך היום.

ובשלמא אם היה היתר מילה ביום טוב משום דחיה וכמו ההיתר בשבת, אם כן פשוט דבספק לא עבדינן, דהרי מספק אינו יכול לדחות היום טוב, אך כיון דההיתר משום צורך יום טוב, אם כן חזינן דספק לא חשיב צורך.

ג. ספק אם תקע כהוגן

וכי תימא דהמסופק אם תקע כהוגן ואין עירוב, היאך יביאו לו שופר. ויש לומר דמותר רק בכרמלית, דבזה יש להקל בספק, וצריך תלמוד. [ולא הוה דבר שיש לו מתירין, דהרי אינו יכול להמתין במצוות לולב עד הערב].

ד. להוציא לולב לטומטום

כתבו תוספות בחולין (פ"ד ב' ד"ה תקיעת) דאין להביא לולב לטומטום, מכיון דהוה רק ספק צורך, דשמא הוא אשה. ובשאגת אריה (סי' ק"ז) תמה דהא הוה ודאי צורך, דהרי חייב הטומטום בהמצוה משום ספק דאורייתא לחומרא, דהרי שמא הוא איש. ולכאורה לדברינו מבואר מהך דמילה דלא שרינן בספק צורך.

ה. היתר מילה אינו מצד צורך יום טוב

הנה כתבנו דשרינן מילה ביום טוב גם בלא דין דחיה, וכדחזינן שמייתנין האיזמל אע"ג דבשבת לא מיייתנין. אך יש להוכיח לא כך, דהנה חזינן בשערי תשובה (סי' תצ"ו סק"ה) דאיכא דסברי דביום טוב שני של גלויות בארץ ישראל, ויש מילה בזמנה, יתנו דוקא למוהל בן ארץ ישראל למול, דבשבילו אינו יום טוב, כדי שלא יעבור

דלקח הדלת והחזירה דצריך להניח שוב המזוזה.

ובמזוזות ביתך (מהגרמ"ק שליט"א, סי' רפ"ו ס"ק י"ז) נקט לעיקר כהמכשירים, ואם קבע המזוזה כשהיה דלת וניטלה הדלת וחזר וקבעה, אין צריך להוריד המזוזה ולחזור ולקובעה כיון דנקבעה מתחילה בכשרות. ושמ בשער הציון (סי' קכ"ג וסי' צ"ח) הביא דברי העמק ברכה, וכן לדברי הכתב סופר.

בשעת קשירה אינה ראויה

הנה יש לעיין, ביש לראובן טלית, ונותנה לשמעון להטיל בה חוטים של שמעון, ואחר ששמעון יטיל החוטים, יקנה אותם לראובן, אם מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי, כיון דבשעה שמיטיל הציצית אין הטלית ראויה לראובן דאין החוטין שלו, ואינה ראויה לשמעון דאין הטלית שלו.

א. כמו לסכך קודם סוכות

בפשוטו היה נראה דאין חסרון דתעשה ולא מן העשוי, כיון דאינו בצורת החפץ, וכמו שמשככין סוכה קודם סוכות.

ולפי זה אם יטיל חוטים בטלית של נכרי ואחר כך יקנה ממנו יהא כשר. וכן בטלית של הפקר ואחר כך יזכה.

ב. הניח מזוזה קודם ל' יום

אך חזינן דהפוסקים דנו בשוכר בית והניח המזוזה קודם ל' יום, דהוה תעשה ולא מן העשוי. [א"ה, עיין ביד הקטנה ה' מזוזה פ"ב מנחת עני אות כ"ה, חקרי לב יו"ד ח"ג סי' קכ"ח]. ויש לומר דהתם גרע דבעינן מקום דירה, והוה כחסרון בגופו. וצריך עיון.

ג. קול שמחה

הנה מבואר בגמרא סוכה (ל' ב') דכשקונים הדסים מנכרי, מכיון דסתם נכרים גזלני ארעתא ניהו, וקרקע אינה נגזלת, אם כן אם הקונה הישראל תולשם, חשיב אצלו הדס גזול.

אמנם קאמר בגמרא דאם לולב צריך אגד, אמרינן דקנה הגזלן בשינוי מעשה. [רק הגמרא מדחה דשינוי החזור לברייתו לא שמיה שינוי].

והקשה בספר קול שמחה (להגה"ק מפרשיסחא ז"ע) דאע"פ דאיגוד דלולב חשיב שינוי, מכל מקום הא הוה תעשה ולא מן העשוי, דהרי בשעה שמאגד עדיין לא קנהו בשנוי מעשה, אלא עדיין הוה הדס גזול, ורק לאחר שגומר לאוגדו אז קנאו, נמצא דבשעת האיגוד פסול משום תעשה ולא מן העשוי. ודנו בזה רבנן בתראי. [עיין בקהילות יעקב (סוכה סי' כ"ד), ואפיקי ים (ח"יב סי' ל"ג)].

[והיינו לחד שינויא בתוספות בסוכה (י"ג ב' ד"ה אם) דתעשה ולא מן העשוי נפסל אף בתכשר בבת אחת, ומשום הכי במסכך בפירות, אע"פ שעל ידי הסיכוך אינם מקבלים טומאה, מכל מקום מיפסל].

ומביא בספר קול שמחה דהובאה האי קושיא לפני גדולי התורה, ותירצו דכיון דכשר לנגזל לא הוה תעשה ולא מן העשוי. ואם כן בנידון דידן דאינו כשר לשום איש, יהא פסול.

אך באמת יש להעיר, דגם התם הרי בפשוטו אם לולב צריך אגד, הרי איכא דין לכס גם באגד, ואם כן אינו כשר לאף אחד.

ד. דיו שאינו שלו

בקהילות יעקב (סוכה סי' כ"ד) דן בלקח דיו שאינה שלו וכתב בו מזוזה, דקנה הדיו בשנוי, האם המזוזה כשירה.

[וצריך עיון לענין ברכה, דהא לא מברכינן אף בקנה בשנוי (עיין בשולחן ערוך סי' תרמ"ט סעי' א'). ויש לעיין בנתן לאחר].

ועדיין צריך עיון לדינא בנידון דידן. ומכל מקום כמדומה דעמא דבר אין מקפידין בזה.

מקושש היה מעמר

וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיט (ט"ו ל"ב)

הנה אמרינן בגמרא שבת (צ"ו ב') ג' דעות איזה מלאכה עשה המקושש, או מעביר ד' אמות ברשות הרבים או תולש או מעמר. והנה רב אחא בר יעקב אומר שעבר על מלאכת מעמר. ופירש

יש לדון כך גם בלקח שבלים בכיסוי.

והעירוני, דאם נימא דאף כשאינו צריך לאיגוד יש כאן מלאכת מעמר, אלא דהוה אין צריך לגופה, אם כן יהא אסור לדחוף בדרך הילוכו שיהא פרי אחד ליד פרי אחר, היכא דהוה פסיק רישיה.

מעמר בשניהם או רק באחד

הנה יש לדון האם מלאכת מעמר היינו דוקא כשעושה מלאכה בשני פירות לקבצם ביחד, או דילמא אף בעושה מלאכה רק באחד:

א. מלאכה בשנים

הנה לכתחילה סברנא דמלאכת מעמר צריך לעשות מלאכה בשנים ולחברם, ואם לקח רק אחד ואגדו לפרי או שבולת שכבר היתה מקודם, לא חשיב מעמר, אלא רק חצי שיעור. ואולי גם לא חצי שיעור.

ב. להחזיר לאגודה

אך באיל משולש (פ"ה הכ"ד) כתב דיש להזהר דאם הוציא ירק מאגודה בבית, ונמלך, שלא יחזירנה לאגודה. חזינן דחייב אף באחד. [ואע"פ שבעינן מקום גידולו, הא כתב ברמב"ם (פ"ח מהל' שבת ה"י) ובשולחן ערוך (סי' ש"מ סעי' י) דהחורזו דבילות על חוט חייב משום מעמר, ומשמע דאירי אף בבית, וביאר בחיי אדם (נשמת אדם ח"ב כלל י"ג את א', ומובא במשנה ברורה סי' ש"מ ס"ק ל"ח) בב' דרכים, חדא, שדיבוק חמירא וחייב גם בבית, ותו, מפאת דבכהאי גוונא הדרך בבית כמו בשדה.

ומעתה בהא דיחזיר לאגודה, אם דיבוק גרע ודאי לא בעינן בית, ואם מפאת דבזה בבית כמו בשדה, הרי מעמר דאלומות רק בשדה].

ג. שאני דיבוק דהוה פעולה בשניהם

אך העירוני, דבדיבוק ודאי חשיבא כמדבק שנים, אף היכא דיש כבר דיבוק של כמה, ומוסיף להם רק אחד, דהרי מכל מקום יש כאן פעולה של דיבוק בשנים, אבל היכא דאינו מדבק הרי יש כאן פעולה רק באחד, ואם כן אין לנו ראייה.

אלא דמכל מקום יש לדון מסברא, דילמא יש כאן מעמר באחד, אך בפשוטו אינו כן אלא בעינן לעמר בשנים.

ד. שיעור כגרוגרת

הנה כתב הרמב"ם (פ"ח הל' שבת ה"ה) דהמעמר לאכילה שיעורו כגרוגרת. וכתב באגלי טל (מעמר סק"ה) דאפילו אם אסף שבלים שפחותים מכגרוגרת, מכל מקום כשמצרפם לאלו המונחים כבר, מצרפין המונחים להשלים השיעור, אף שלא עשה בהם שום מעשה.

וזה צריך עיון, דאף אם נימא דסגי בפעולה באחת, אבל לענין שיעור כגרוגרת הרי לא קא עביד כגרוגרת, אך לחילוקא הני"ל, היכא דמדביק בזה שפיר יצטרפו תרויהו לכגרוגרת, דחשיבא דעושה פעולה בכלם.

עניני שבת

אך התם קילא טפי. [א"י, עיין במשנה ברורה (סי' י" ס"ק כ"ז) דלרוב הפוסקים מותר ללבוש ספק ציצית בכרמלית, אע"פ דלהצד דאינה ציצית הוה מלאכת הוצאה].

ד. ספק דרבנן לקולא או עיקרו דאורייתא

ולכאורה נידון דידן קא נגעה בהא דדן הגרע"א (קמא סי' ס"ד) לענין איסור הטלת מום בבכור, האם אסור להטיל מום בספק בכור על ידי נכרי.

מי אמרינן דמותר, מכיון דהוה רק ספק בכור, ואיסור אמירה לעכו"ם הוא רק מדרבנן, ואם כן נימא ספק דרבנן לקולא.

או דילמא אמרינן דאסור, דמתחילה נאסר מצד ספק בכור, ומשום הכי נאסר מספיקא בגיזה ועבודה כדינא דבכור, אם כן לא מקילינן בספיקו בהא דנתגלגל ממנו איסור דרבנן, כגון להטיל מום על ידי אמירה לעכו"ם. והכרע הגרע"א כהצד השני דאסור.

[וכן הנידון בספק בכור בזמן הזה, דהאיסור להטיל מום בזמן הזה אינו אלא מדרבנן. עיין בתשובות אחיעזר (יו"ד סי' ל"ד) דדן בענין זה באורך בכמה גווני, והביא דברי רבנן בתראי].

המוהל על מלאכת יום טוב, ולאידך גיסא, הרי לענין אוכל נפש לא שמענו דהבן חוץ לארץ יעשה מלאכת אוכל נפש דוקא על ידי בן ארץ ישראל. [ואף אם המוהל דהוה בן חוץ לארץ הוא האב, מכל מקום הא חזינן בגמרא שבת (קל"ג ב') דמקשינן היאך האב מל בצרעת, הא אפשר לקיים שניהם על ידי אחר, ואמרינן דליכא אחר, ולא אמרינן דמצוה על האב].

ו. יעשה המילה על ידי אשה

תו אשכחן בחידושי הגאון רבינו בונים איגר, דהקשה דאשה תמול ביום טוב דלית לה עשה, דאע"ג דהעשה מחזק הלאו גם באשה, כדכתבו תוספות בקידושין (ל"ד א' ד"ה מעקה), מכל מקום הא אין לה עשה, ואם כן נעביד הקל הקל, ואם נימא דדמי לאוכל נפש הא פשיטא דאיש יכול לבשל ביום טוב, ואינו צריך להעדיף שאשה תבשל. אלא חזינן מרבותינו דלא נקטי כדכתבנו.

ז. מסופק אם יבוא אורח

הנה יש לעיין במסופק אם יבוא אורח ביום טוב, האם מותר לבשל בשבילו, דבשביל ספק מצוה נתברר דלא שרינן. ויש לומר דהכא שאני דשמא יתברר שהוא ודאי.

ולפי זה יהא חילוק, דאם מספקינן אם זה שגיגע הוא נכרי או ישראל וכשיבוא נכירנו, אז יהא שרי, אבל אם זה שגיגע הוא ספק נכרי ספק ישראל, שאי אפשר לברר לא יהא שרי. וצריך ביאור.

הניחם בכיסו

איתא בשולחן ערוך (סי' ש"מ סעי' ט') דאסור לקבץ כל דבר ממקום גידולו משום מלאכת מעמר. וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק ל"ז) דהיינו לקבץ פירות וירקות ועצים ועשבים וכל הגדל מן הקרקע.

ואינו חייב אלא במעמר ממקום גידולם. וכתב במשנה ברורה (שם) דגם פירות שנפלו תחת העץ חשיב מקום גידולם וחייב משום מעמר. ומשום הכי כתב דיש להזהר שלא ללקט פירות שנפלו בערב שבת תחת העץ.

ויש לעיין מהו אם לקח שני פירות על מנת להביאם לביתו, והניח בכיס אחד בבגדו, ובאמת היה יכול להניח גם בב' כיסים נפרדים, ואין לו נפקותא בזה.

מי אמרינן דחייב משום מלאכת מעמר, דהרי למעשה קיבץ שני פירות ביחד בכיסו. או דילמא אינו חייב, דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאין לו צורך בהעימור. או דילמא יש לדון דלא חשיב צורת המלאכה כלל.

ואם נימא דאינו חייב חטאת, מהו כשיש לו רק כיס אחד, ואולי התם כיון דעל מנת לקחתם צריך שיהיו במקום אחד חשיבא מעמר, וכל זה צריך ביאור. [ובאמת גם בלא דברי המשנה ברורה דליקוט פירות,

ספק מלאכה שאינה צריכה לגופה

יש לעיין בשבת היכא דהוה ספק מלאכה וקא עביד לה במלאכה שאינה צריכה לגופה, מי שרינן לה מפאת ספיקא דרבנן לקולא, או דילמא אסרינן, דהוה עיקרו דאורייתא.

א. נפקא מינה

ולמשל, הא דאיתא בשולחן ערוך (סי' ש"ח סעי' ה') דבישול לאחר אפיה הוה פלוגתא אם חשיב בישול, נמצא דהוה ספק מלאכה. ואם כן יש לדון מהו באופן דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, כגון המניח חלה קפואה על סיר חם לחממה, ויש שם מים על הסיר, הרי אין לו ניחותא בהבישול אלא בהחימום. [ואולי כיון דיש מים על הסיר, החימום הוא בבישול, ולא אדע].

ב. כלאחר יד

אך לפי זה אטו נימא דבספק מלאכה דאורייתא, יהא שרי על ידי שינוי, ולא שמענו.

ג. ספק מלאכה בכרמלית

הנה דנו הפוסקים בספק מלאכה דאורייתא אם שרי בכרמלית.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

נא לתרום להדפסת הגליון
 סוקולוב 17 א' דירה 7 ב"ב,
 פקס 0737263949 טל 035703949
L5703949@GMAIL.COM